

w 2005 r. – przybyła tylko jedna placówka, w 2006 r. wystąpił niewielki regres – liczba placówek spadła o 4, a w latach 2007 i 2008 – niewielki wzrost – odpowiednio po 5 placówek w każdym roku.

Załamaniem się wzrostu liczby placówek typu rodzinnego należy wiązać z wprowadzoną od 2005 r. możliwością alternatywnej do rodzinnych domów dziecka formy opieki w postaci wieloosobowych zawodowych rodzin zastępczych. Nowa forma opieki, lansowana przez resort oraz wspierana przez powiaty jako rozwiązanie tańsze i mniej konfliktogenne, nie przyjęła się. Kandydaci woleli tradycyjny rodzinny dom dziecka jako formę opieki dającą im większe gwarancje uprawnień i świadczeń. Na tym tle często dochodziło do konfliktów i prób „siłowego” wskazywania przez przedstawicieli powiatu (powiatowego centrum pomocy rodzinie) nowej formy opieki, wbrew woli kandydatów chcących prowadzić placówki rodzinne (rodzinne domy dziecka).

Z uwagi na fakt włączenia przez MPiPS dużych wiosek dziecięcych (liczących od 35 do 85 miejsc) do statystyki rodzinnych placówek niepublicznych, analiza ich ilości i wielkości oraz porównanie w tym zakresie do placówek typu rodzinnego prowadzonych przez powiaty jest bezzasadne. Można natomiast wyliczyć, jak duży wkład w rozwój placówek typu rodzinnego wnoszą placówki niepubliczne. I tak w roku 2001 na ogólną liczbę 1371 miejsc w placówkach typu rodzinnego było 247 miejsc w placówkach niepublicznych, co stanowiło 18% ogólnej liczby miejsc. W roku 2008 na 2200 miejsc ogółem – 560 było w placówkach niepublicznych, co stanowiło 34,1% ogółu miejsc w placówkach typu rodzinnego. Stąd wniosek, że placówki niepubliczne typu rodzinnego rozwijały się bardziej dynamicznie, a ich udział w ogólnym potencjale placówek rodzinnych wzrósł.

Placówki socjalizacyjne to dawne domy dziecka. W ramach podejmowanych prób ich przekształcania najpierw dopuszczono możliwość tworzenia zespołów placówek

opiekuńczo-wychowawczych¹⁸, a w roku 2004 przepisy ustawy o pomocy społecznej dopuściły możliwość tworzenia placówek wielofunkcyjnych. Zmiany te, aczkolwiek „wymuszające” jakość, znacznie utrudniają analizy statystyczne przekształceń placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Z uwagi na fakt, że placówki wielofunkcyjne łączą w sobie funkcje placówek socjalizacyjnych i interwencyjnych oraz inne formy pomocy dziecku i rodzinie, w analizach statystycznych należy traktować je łącznie z placówkami socjalizacyjnymi (każda ujęta w statystykach placówka wielofunkcyjna jest zarazem placówką socjalizacyjną).

W ciągu lat 2001–2008 nie udało się zmniejszyć liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego i wielofunkcyjnych łącznie. Publicznych placówek socjalizacyjnych w roku 2001 było 322 i mogliśmy w kolejnych trzech latach obserwować ich niewielkie zmniejszenie do 313 w roku 2004. Z chwilą pojawienia się placówek wielofunkcyjnych nastąpił dalszy dynamiczny spadek ich liczby – do 187 w roku 2008. Jednak łączna liczba placówek socjalizacyjnych i wielofunkcyjnych od roku 2005 wzrosła. W roku 2005 było to 331, a w 2008 r. 330 publicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych (dawnych domów dziecka).

Wzrastała także liczba niepublicznych placówek socjalizacyjnych, z 49 w roku 2001 do 72 placówek w roku 2008. Procesu zwiększania tych placówek nie zahamowało powstanie niepublicznych placówek wielofunkcyjnych, których liczba wzrastała od 9 w 2005 r. do 23 w roku 2008.

Łączna liczba publicznych i niepublicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych (typu socjalizacyjnego) w roku 2001 wynosiła 371, zaś w roku 2008 – 425 (zliczając łącznie placówki socjalizacyjne i wielofunkcyjne).

Bardzo ważnym wskaźnikiem określającym charakter placówek socjalizacyjnych

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 września 2000 roku w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych (Dz. U. 2000, nr 80, poz. 900).